

ÜRÜN MASALARI MERCİMEK BÜLTENİ

ARALIK 2019

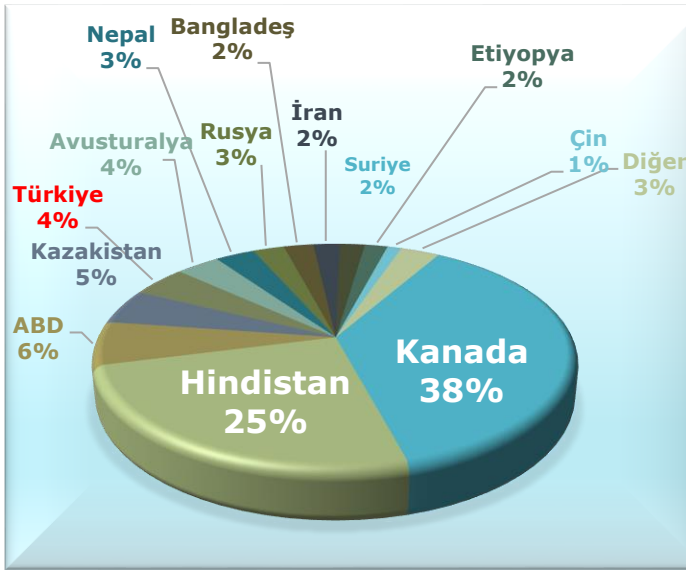
DÜNYADA MERCİMEK

Baklagillerin önde gelen çeşitlerinden olan mercimek sadece insan beslenmesi açısından değil, samanındaki protein değeri ile hayvansal gıdalardaki protein açığının kapatılmasında (1 ton baklagil sapı, 8 ton tahıl sapına eşittir) önemli protein kaynaklarından biridir. Baklagiller içinde en yüksek protein değeri mercimekte bulunmaktadır.

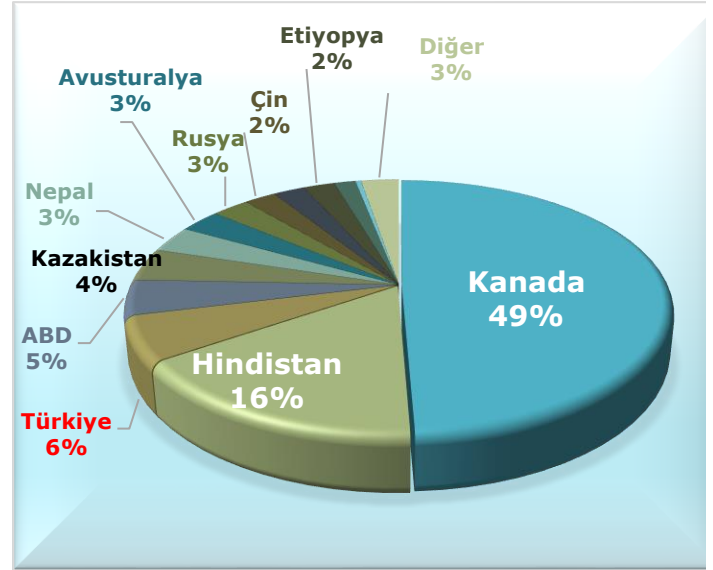
Mercimek dünya üzerinde genellikle ılıman ve subtropik iklimlerde yetiştirilmektedir. Dünya mercimek üretiminin %43'ü Asya, %48'i Amerika, %4'ü Okyanusya, %3'ü ise Afrika kıtasında yapılmaktadır. Ülkemizde ise Karadeniz bölgesi hariç her yerde yetiştirilebilmektedir.

Grafik 1. Dünya 2017 yılı mercimek üretim alanları ve üretim miktarı ülkeler arası dağılımı (FAOSTAT)

Mercimek üretim alanlarının dağılımı

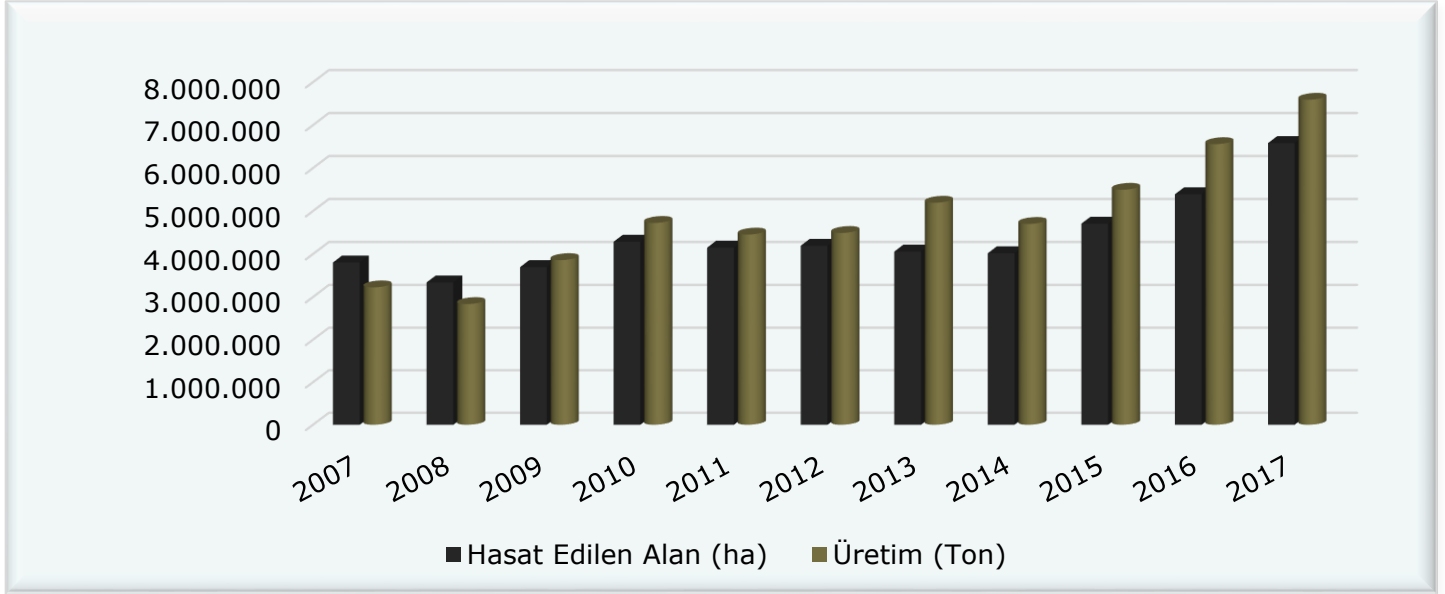

Mercimek üretim miktarının dağılımı

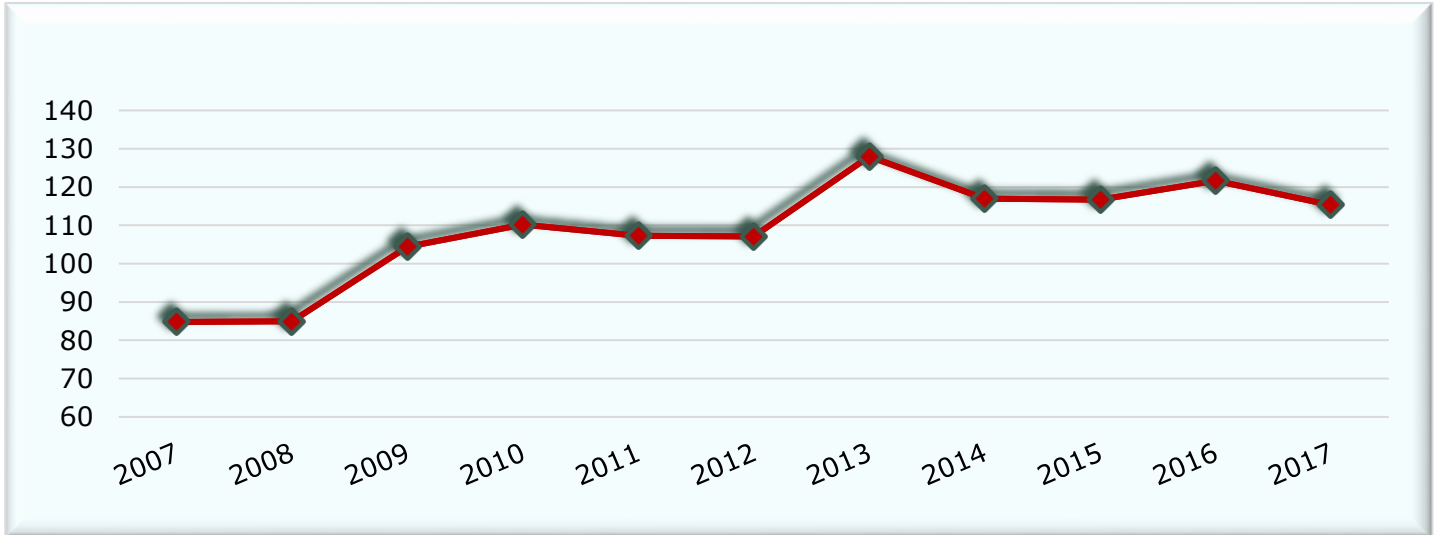
Ülkemiz mercimek üretimi açısından 2017 yılı rakamlarına göre dünya sıralamasında Kanada ve Hindistan'dan sonra 3. sırada yer almaktadır. Alan sıralamasında ülkemizden önce yer alan Kazakistan ve ABD verim düşüklüğü nedeni ile üretim sıralamasında ülkemizden sonra yer almaktadır. 2017 yılında 430 bin tonluk üretimimiz 2018 ve 2019 yıllarında iklimsel koşullar nedeni ile 310 bin tona gerilemiştir.

Alan bakımından 40. sırada yer alan Yeni Zelanda 2.222 tonluk üretimle 28., verim bakımından 260 kg/da ile birinci sırada yer almaktadır. **Türkiye** ise **verim** bakımından **7. sırada** yer almaktadır.

Grafik 2. Dünya mercimek alan ve üretim grafiği (FAOSTAT)

Dünya mercimek üretimi giderek artmaktadır. Özellikle alan artışı ve verim artışı neticesinde son 10 yılda üretim %135 oranında artmıştır.

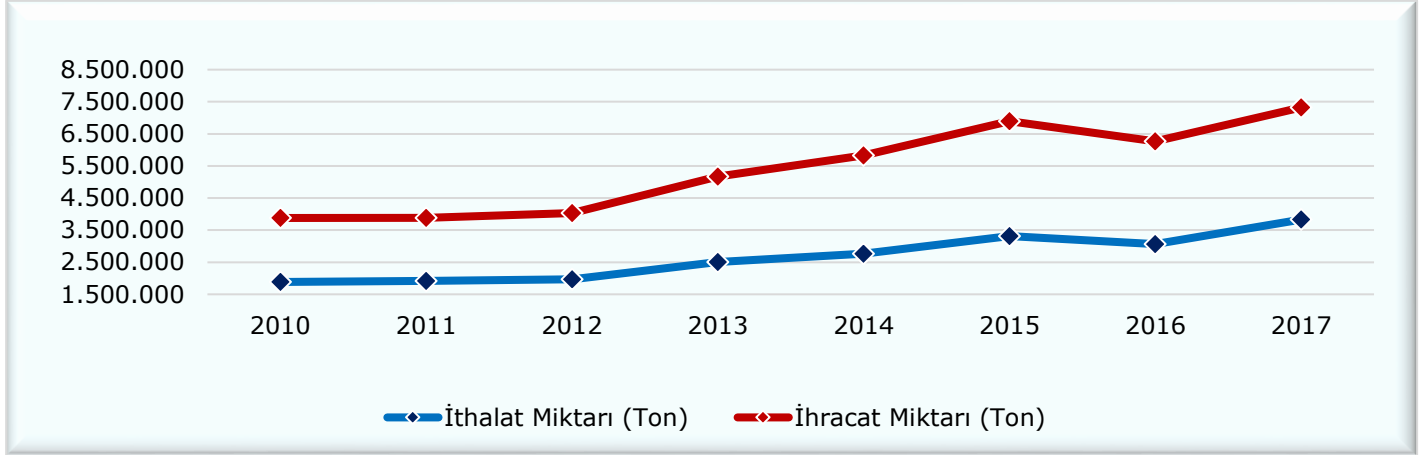
Kanada 1972 yılına kadar mercimek üretimi bulunmayan bir ülke iken 2017 FAO verilerine göre dünya üretiminin %49'una sahip bir ülke konumuna gelmiştir.

Grafik 3. Dünya mercimek verim grafiği (FAOSTAT)

Özellikle değişen iklim şartları üzerine yapılan simülasyonlarda, Amerika kıtasının iklim değişikliğinden en fazla etkilenen ve etkilenecek olan bölgeler arasında bulunmasından dolayı ilerleyen yıllarda verim kayıplarının artacağı da söylenebilir. Aynı tehlike (Amerika kıtası kadar olmasa da) ülkemiz için de söz konusudur. Doğa koşullarına hassas ve genellikle kuru alanlarda üretilen mercimek verimini, iklim değişikliğine bağlı sıcaklık ve yağış rejimi değişiklikleri direkt olarak etkilemesi kuvvetle muhtemeldir.

DÜNYA MERCİMEK TİCARETİ

Grafik 4. 2010 ve 2017 yılları arası dünya ithalat ve ihracat miktar değişimleri

Kaynak: FAOSTAT

Üretim bakımından Kanada'dan sonra dünya sıralamasında 2. sırada yer alan Hindistan aynı zamanda 1 numaralı ithalatçı konumunda yer almaktadır. İklim değişikliğine bağlı olarak afet ve fırtınaların arttığı **Hindistan için önümüzdeki yıllarda mercimek ithalat miktarının artması da söz konusudur.** Burada ithalat sıralamasında 2., ihracatta ise 3. sırada yer alan ülkemizin yaptığı ithalatların büyük bir kısmı DİR kapsamında gerçekleştirilmektedir. Ürün masaları kapsamında yapılan saha ziyaretleri esnasında ülkemizde ürün işleme tesisi bulunan bazı firmaların yurt dışı üretimlerini ülkemizde işleyerek Ortadoğu pazarına sundukları görülmüştür.

Tablo 1. 2016 yılı ithalat ve ihracat miktarı bakımından önemli ilk 5 ülke

Ülkeler	İthalat Miktarı (Ton)	Ülkeler	İhracat Miktarı (Ton)
Hindistan	753.566	Kanada	2.053.528
Türkiye	337.500	ABD	299.280
Bangladeş	321.222	Avusturalya	284.106
Arabistan	183.634	Türkiye	243.768
Srilanka	154.341	Arabistan	99.521
Pakistan	113.055	Kazakistan	59.439

Kaynak: FAOSTAT

Tablo 2. 2017 yılı ithalat ve ihracat miktarı bakımından önemli ilk 5 ülke

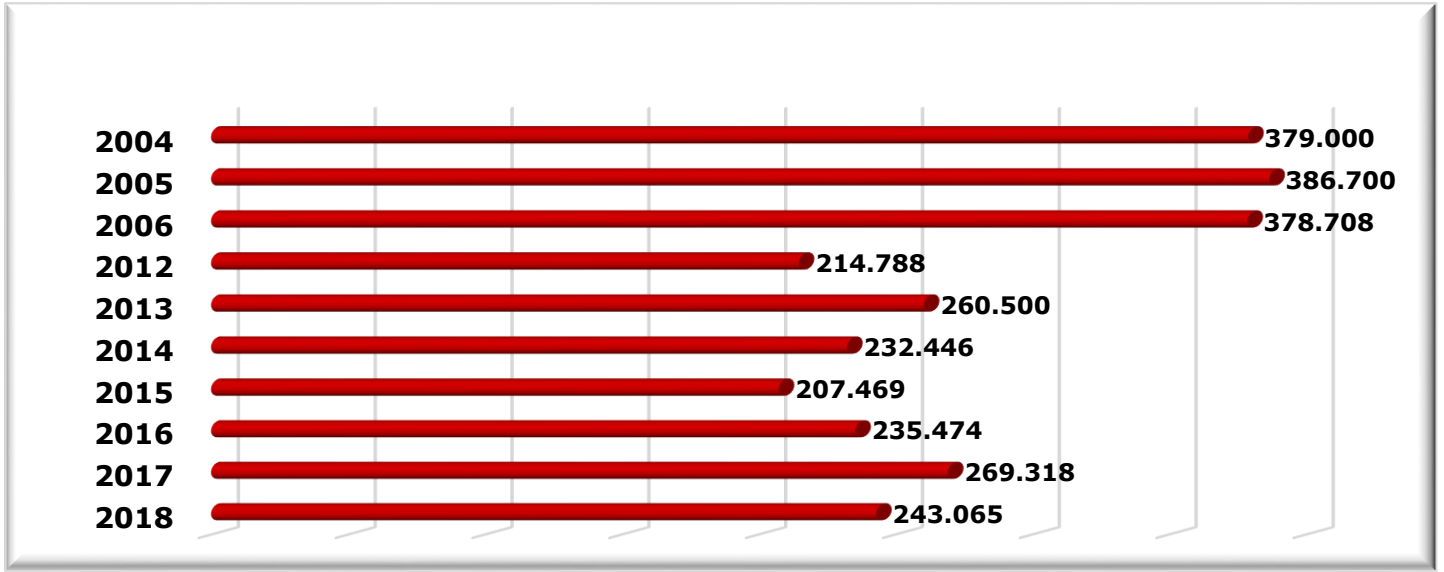
Ülkeler	İthalat Miktarı (Ton)	Ülkeler	İhracat Miktarı (Ton)
Hindistan	1.122.853	Kanada	1.641.550
Türkiye	371.426	Avusturalya	855.284
Bangladeş	273.785	ABD	277.412
Arabistan	254.170	Türkiye	263.915
Srilanka	166.118	Arabistan	130.121
Pakistan	145.118	Kazakistan	99.329

En büyük ithalatçı konumunda bulunan Hindistan Kanada'dan 2016 yılında yaklaşık 621 bin ton, 2017 yılında ise 791 bin ton mercimek ithal etmiştir. Hem nohutta hem de mercimekte Kanada Hindistan için önemli bir tedarikçidir.

TÜRKİYE'DE MERCİMEK

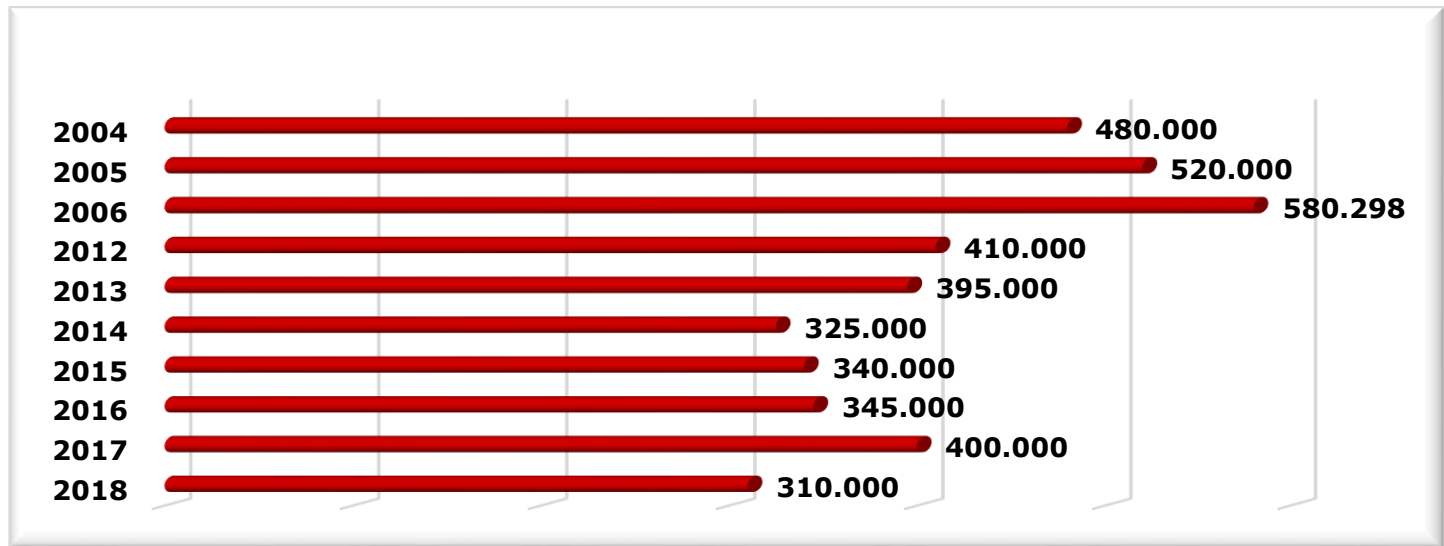
Ülkemizde diğer baklagil ürünleri gibi bir dönem düşüş yaşayan mercimek üretimi; yapılan destekleme ve proje uygulamaları ile göreceli bir artış göstermeye başlamıştır. 2017 TÜİK verilerine göre kırmızı mercimek için yeterlilik oranı %89,6 iken yeşil mercimek için %56,5'dir. Kişi başı tüketim kırmızı mercimek için 5 kg/yıl, yeşil mercimek için 0,6 kg/yıl. Ülkemiz yemek kültürü içerisinde kırmızı mercimeğin önemli bir yeri olması tüketim miktarını da arttırmaktadır.

Grafik 5. Türkiye yıllara göre kırmızı mercimek alan grafiği (ha)

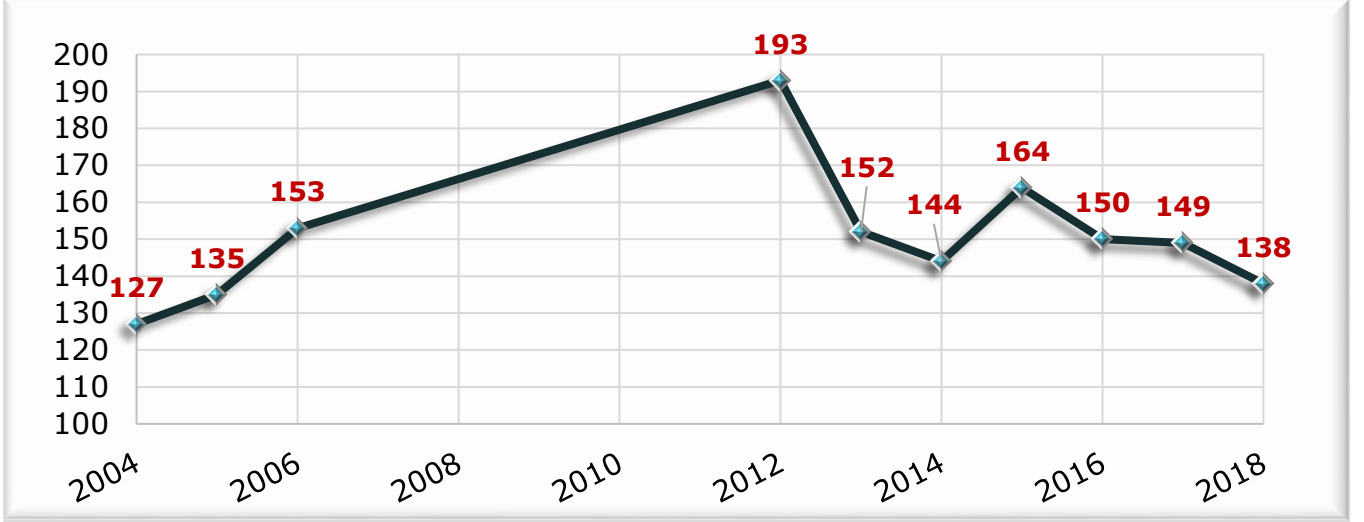

Kaynak: TÜİK

Grafik 6. Türkiye yıllara göre kırmızı mercimek üretim grafiği (ton)

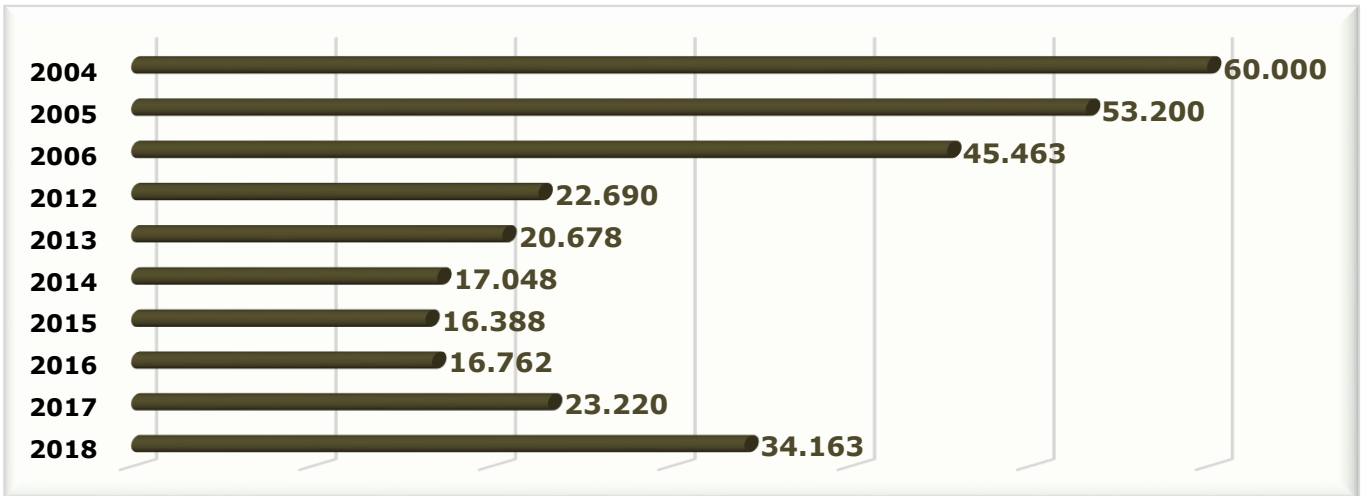
Kaynak: TÜİK

Grafik 7. Türkiye yıllara göre kırmızı mercimek verim grafiği (kg/da)

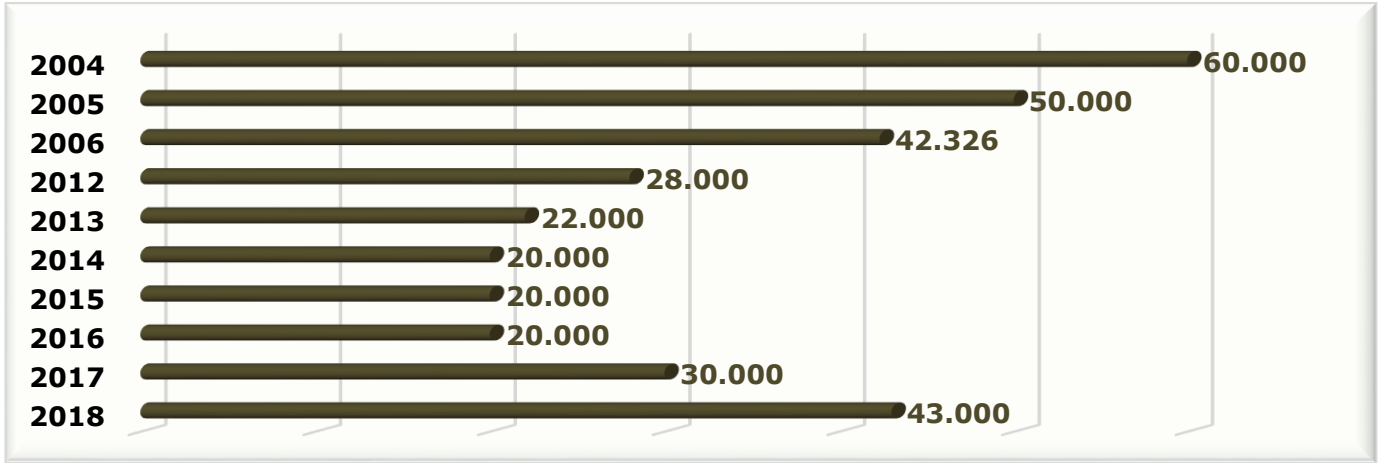
Kaynak: TÜİK

Mercimeğin iklimsel koşullara karşı hassas olmasından dolayı yıllar bazında verim değerleri de değişkenlik göstermektedir. Ülkemizde kırmızı mercimek yoğun olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yetiştirilirken, yeşil mercimek Orta Anadolu Bölgesinde yetiştirilmektedir.

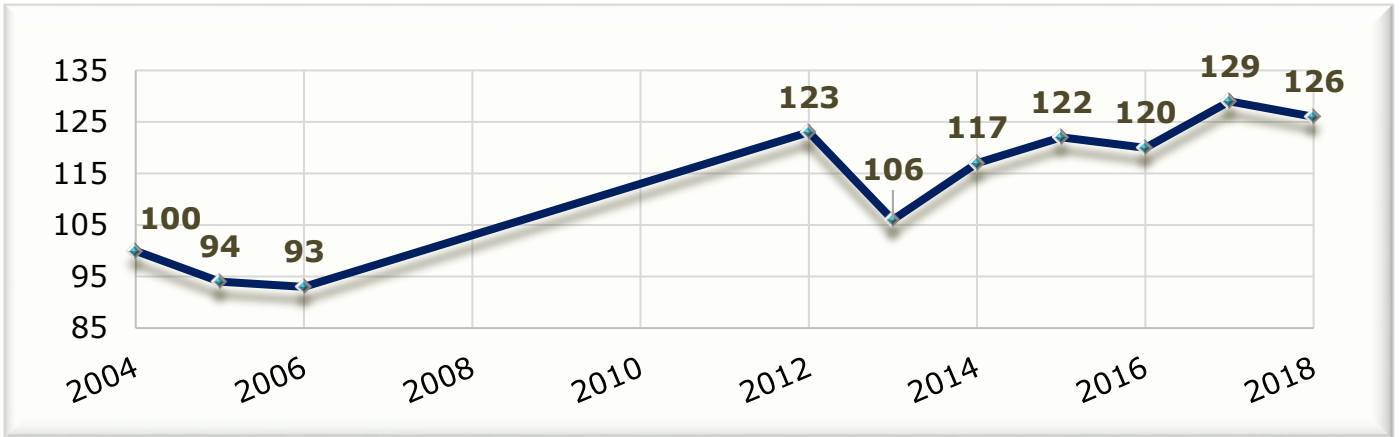
Ülkemiz mercimek üretiminin %87'sini oluşturan kırmızı mercimek üretiminin % 77'lik kısmı **Şanlıurfa, Mardin ve Diyarbakır illerinde** gerçekleştirilmektedir. Bu durum iklimsel etkilerin doğrudan üretime yansımaya neden olmaktadır.

Grafik 8. Ülkemiz yıllara göre yeşil mercimek alan grafiği (ha)

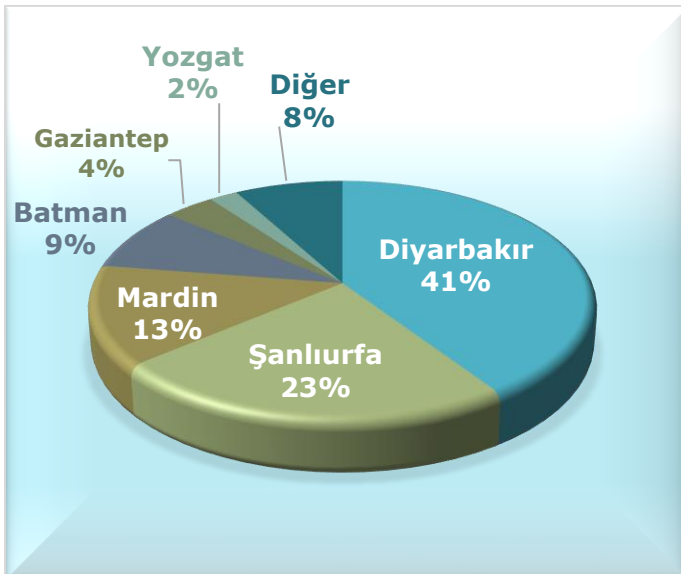
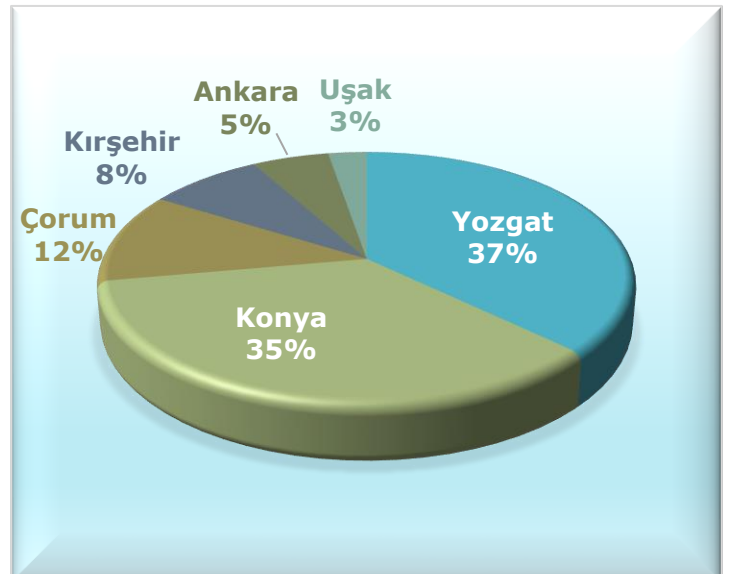
Kaynak: TÜİK

Grafik 9. Ülkemiz yıllara göre yeşil mercimek üretim grafiği (ton)

Kaynak: TÜİK

Grafik 10. Ülkemiz yıllara göre yeşil mercimek verim grafiği (kg/da)

Kaynak: TÜİK

Grafik 11. 2018 yılı kırmızı mercimek üretim miktarı iller dağılımı (TÜİK)**Grafik 12.** 2018 yılı yeşil mercimek üretim miktarı iller dağılımı (TÜİK)

2018 yılı TÜİK verilerine göre Türkiye’de **kırmızı mercimek 28 ilde, yeşil mercimek ise 32 ilde** yetiştirilmektedir. 2,43 milyon dekarlık kırmızı mercimek yetiştirilen toplam alanın 160 bin dekarında sulu üretim, 341 bin dekarlık yeşil mercimek yetiştirilen toplam alanın 5 bin dekarlık alanında sulu üretim gerçekleştirilmektedir. Genellikle kuruda yapılan mercimek üretiminde iklimsel hassasiyetler rekolte üzerinde etkili olmaktadır.

Türkiye rekoltesinin yaklaşık %80’ine sahip olan Diyarbakır, Şanlıurfa ve Mardin’de ortaya çıkan kuraklık, aşırı yağış gibi olumsuz iklimsel olaylar ülke rekoltesini de etkilemektedir. **Üç ilimiz dışında da kırmızı mercimek üretiminin yaygınlaştırılması iklimsel risklerin dağıtılması açısından oldukça önemlidir.**

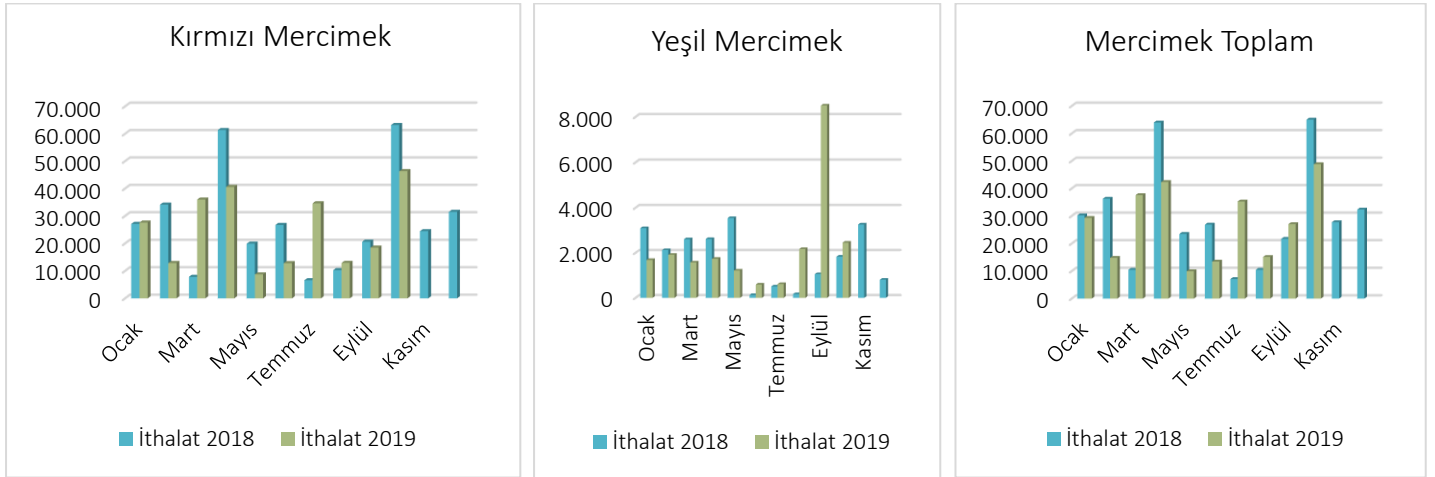
Yukarıda da bahsedildiği üzere dünya dış ticaret istatistiklerinde, hem ithalat hem de ihracatta ilk sıralarda yer alan Türkiye’ye ait yıllara göre dış ticaret miktarı Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 3. Yıllara göre ithalat ve ihracat miktar ve değerleri

YILLAR	İthalat Miktarı (Ton)	İthalat Değeri (Bin \$)	İhracat Miktarı (Ton)	İhracat Değeri (Bin \$)	Fark (Bin \$)
2002	22.668	8.325	136.070	51.914	43.589
2003	16.908	8.117	216.976	88.358	80.241
2015	313.162	237.461	219.270	261.496	24.035
2016	337.500	275.019	243.768	278.877	3.858
2017	371.426	233.827	263.932	236.135	2.308
2018	355.324	156.942	298.499	194.192	37.250
2019/10	273.319	108.695	200.388	129.297	20.602

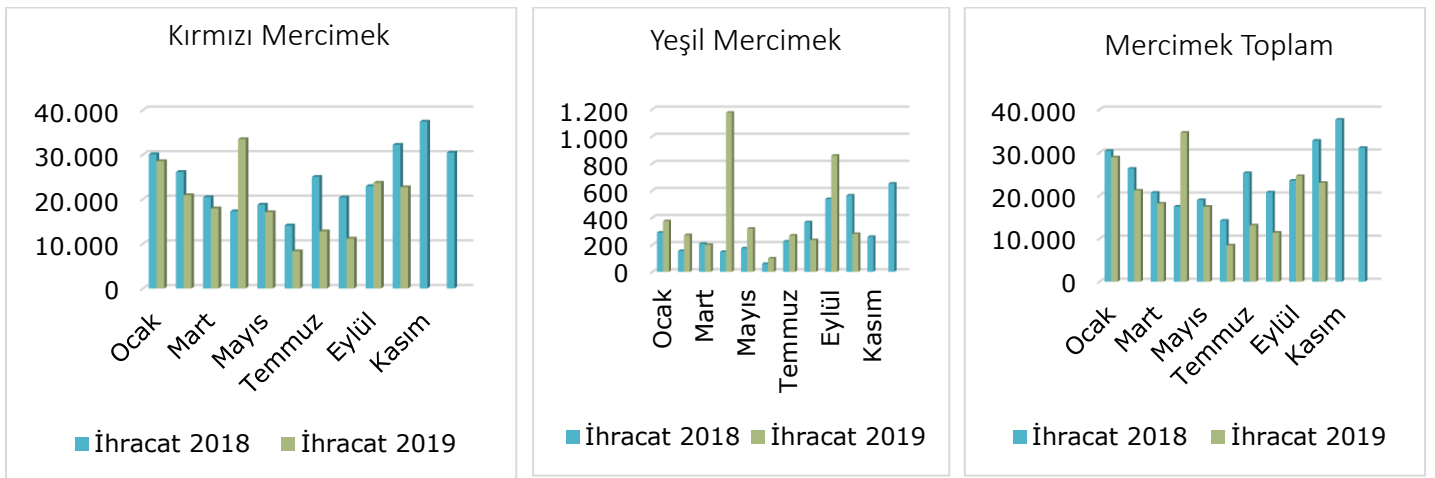
Kaynak: TÜİK 2019 / ilk 10 ay geçici rakamlar

2019 yılı ilk 10 aylık **ithalat miktarı 273 bin tonla 109 milyon dolar** iken ihracat miktarımız ise **200 bin ton ile 129 milyon dolara** ulaşmıştır. 2019 yılı ilk 10 aylık verilerine göre mercimek ithalat – ihracat dengesindeki fark ülkemiz lehine yaklaşık 20,60 milyon dolara ulaşmıştır.

Grafik 13. 2018 ve 2019 yılı ithalatının aylara göre karşılaştırılması

Kaynak: TÜİK

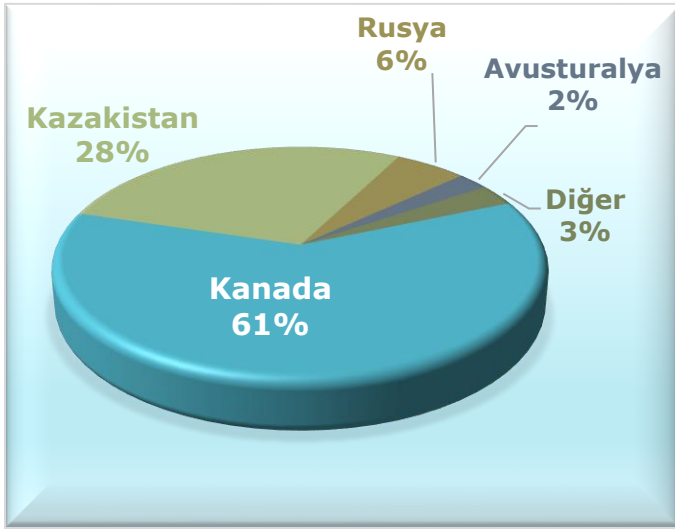
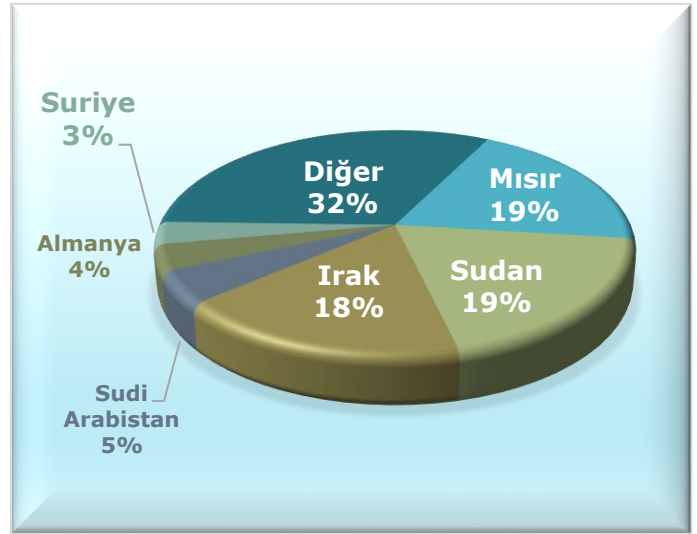
2018 yılının ilk 10 aylık döneminde kümülatif **ithalat miktarı 295 bin ton iken** 2019 yılı aynı döneme tekabül eden kümülatif ithalat miktarımız 273 bin tondur. İlk 10 aylık dönemi değerlendirdiğimizde 2019 yılında 2018 yılına göre **ithalatta yaklaşık 22 bin tonluk azalma** mevcuttur.

Grafik 14. 2018 ve 2019 yılı ihracatının aylara göre karşılaştırılması

Kaynak: TÜİK

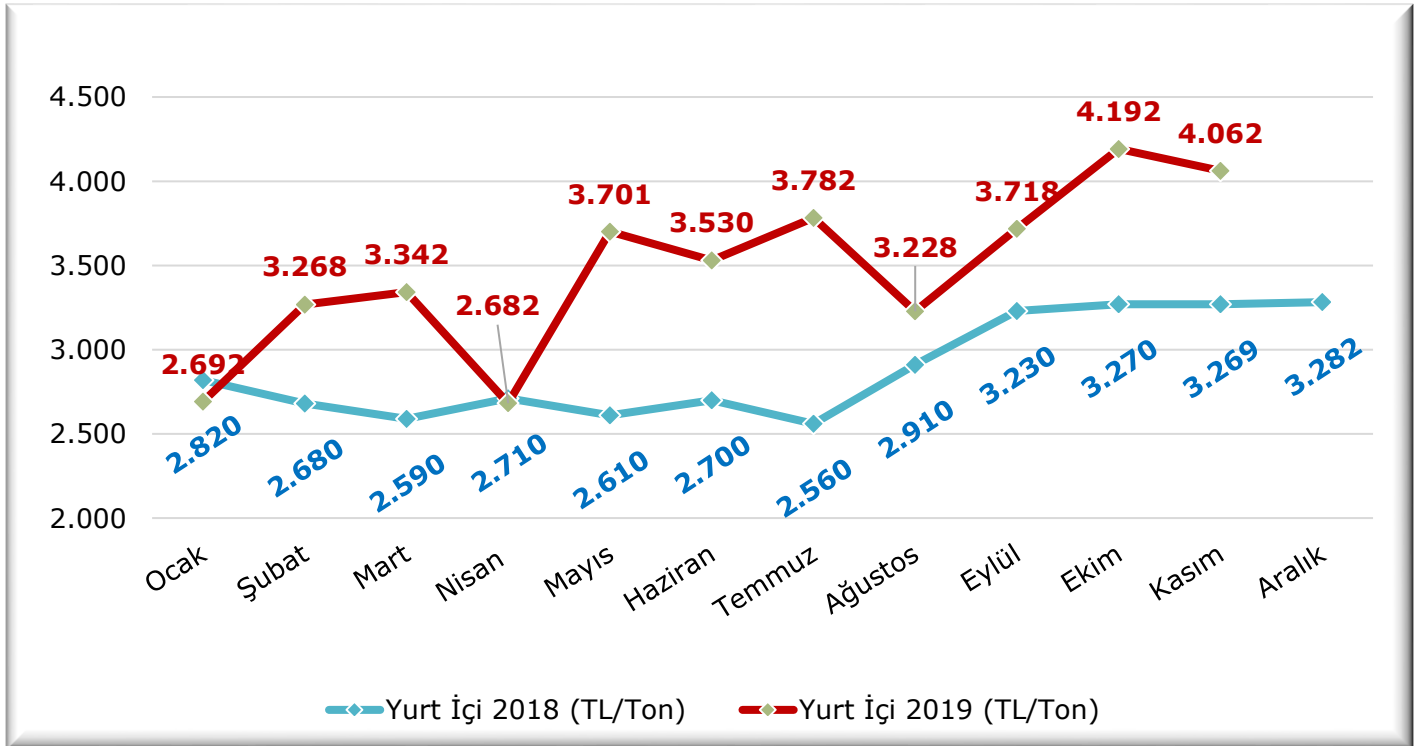
2018 yılı ilk 10 aylık dönemde kümülatif **ihracat 230 bin ton** iken 2019 yılı aynı dönemdeki ihracat miktarı 200 bin tondur.

Ülkemizde tarımsal dış ticaret bakımından önemli olan mercimek için 2018 yılında gerçekleştirilen ithalat ve ihracatın ülkeler arasındaki dağılımı Grafik 15 ve Grafik 16'da yer almaktadır.

Grafik 15. Ülkemiz 2018 yılı mercimek ithalatının ülkelere göre dağılımı**Grafik 16.** Ülkemiz 2018 yılı mercimek ihracatının ülkelere göre dağılımı

Kaynak: Trade Map

Grafik 15 ve 16'dan da görüleceği üzere ithalatta Kanada ve Kazakistan önemli yer tutarken ihracatta Ortadoğu Ülkeleri önemli bir paya sahiptir.

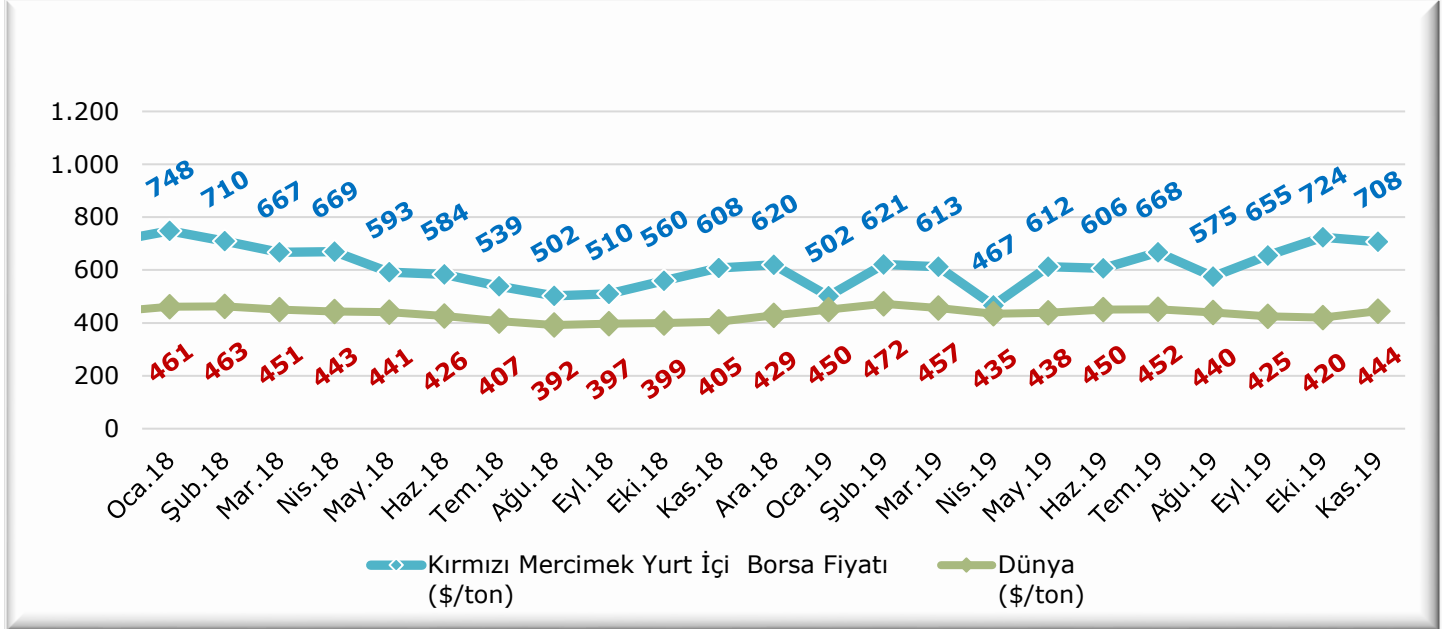
Grafik 17. 2018 ve 2019 yılı yurt içi borsa fiyatlarının aylar bazlı karşılaştırması

Kaynak: Borsa Fiyatları

Grafik 17'den görüleceği üzere 2019 yılı fiyatları 2018 yılı fiyatlarının oldukça üzerinde seyretmektedir.

Ülkemiz borsa fiyatları ve yurt dışı borsa fiyatları karşılaştırıldığında ülkemiz mercimeğinin yurt dışı fiyatlardan daha yüksek fiyata işlem gördüğü anlaşılmaktadır. (Grafik 18). Lezzet, aroma ve mikro element bakımından zengin olan **ülkemiz mercimeği dış ticarete de yüksek fiyatlara alıcı bulmaktadır.**

Grafik 18. Kırmızı iç mercimek 2018/2019 yılları yurt içi yurt dışı borsa fiyatları karşılaştırması

Kaynak: Borsa Fiyatları

Kabuklu kırmızı mercimek Kasım ayı yurt içi ortalama borsa fiyatı 4.062 TL/ton, yeşil mercimek yurt içi ortalama borsa fiyatı 3.639 TL/ton 'dur. Kırmızı mercimek Kasım ayı yurt dışı fiyatı ortalama 444 \$/ton, yeşil mercimek 580 \$/ton 'dur.

DEĞERLENDİRME

•Ülkemiz iklimsel olarak mercimek üretimine uygundur. Ancak üretici alışkanlıkları, mercimeğin nohuta göre **iklimsel faktörlerden daha çabuk etkilenmesi**, hasat zorlukları ve kayıpları gibi nedenlerle üretici tarafından tercih edilmemektedir. Özellikle dış ticaret hacmi yüksek olan kırmızı mercimeğin Orta Anadolu çiftçisine benimsetilmesi, yaygınlaştırılması oldukça önemlidir. Böylelikle **iklimsel riskler yurt geneline dağılmış olacak bölgesel rekolte kayıplarının ülke geneline etkisi daha düşük** olacaktır.

•Kalite standartları belirlenmeli, ithal ürün farklılıkları ortaya konulmalı, pazar değeri arttırılmalıdır. Pazar değerinin arttırılması amacıyla **kalite standartları belirlenmeli, coğrafi işaret alınması ve markalaşma** faaliyetlerinin yapılması gerekmektedir. Özellikle ekim nöbeti uygulamalarında üreticinin baklagillere yönlendirilmesi ile ülkemiz baklagil rekoltesi arttırılır iken doğal kaynaklarımızın sürdürülebilir kullanımının da sağlanması yönünde de fayda sağlanacaktır.

•2018 yılında dolar kurunun ani yükselişine bağlı olarak girdi fiyatlarının aşırı artışı ile 2018 yılı ekim döneminde mercimek üreticisi nohuta yönelmiş, nohut üretici sayısında, alanda ve üretimde artışlar yaşanmıştır. Özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki hayvancılık işletmesi bulunan üreticiler hariç diğer **mercimek üreticileri nohuta yönelme eğilimindedirler.**

Bir önceki sayımızda belirtilen Türkiye’de mercimek üretiminde ve dış ticaret hacminde olumlu gelişmenin sağlanabilmesi amacı ile yapılması gerekenler ve gerçekleştirilen faaliyetler;

•Mercimek üretiminde devamlılığın sağlanması ve üretimde artış için nohut ve mercimek destekleme kaleminde farklılığın oluşturulması önemlidir.

•Bu amaçla Sayın Bakanımız tarafından **basın açıklamasında** bulunmuş, destekleme ödemelerinde **mercimek lehine düzenleme** yapılacağı açıklanmıştır.

•2020 üretim sezonunda mercimek üretim alanı ve üretici sayısında kayıp yaşamamak adına en azından nohut alım fiyatı ile aynı olarak, **2020 yazlık üretimi için ekim zamanından önce alım fiyatının açıklanması** önem taşımaktadır.

•İthal ve yerli üretim farklılıklarının ortaya konularak ürünün pazar değerinin arttırılmasına ve kaliteye yönelik Tarımsal Araştırma ve Politika Geliştirme Genel Müdürlüğü (TAGEM) ile çalışmalara başlanılmıştır.

•İklimsel riskleri en aza indirecek **alternatif alanlar** sağlamak amacı ile Orta Anadolu başta olmak üzere özel projelerin uygulanarak mercimek üretiminin yaygınlaştırılması önemlidir.

•Birimimizce konu ile ilgili olarak **35 İl Tarım ve Orman Müdürlüğüne** gönderilen yazı ile, illeri genelinde alternatif alanlarda mercimek üretiminin arttırılmasına yönelik **farkındalık çalışmaları, eğitim faaliyetleri** ile projelerin yerel ve/veya ulusal kaynaklar kullanılarak, kırmızı mercimek kültürü olan üreticilerle **deneyim paylaşımının** sağlanması için saha ziyaretlerinin gerçekleştirilmesi **talimatlandırılmıştır**.

HAZIRLAYAN

Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü
Tarım Havzaları Daire Başkanlığı

☎ 0 312 258 84 03

✉ urunmasalari@tarimorman.gov.tr